

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, DR. INCZE BÉLA.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik Orár. Bástyaútc. 1. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútc. 7. sz. a.) küldendők.

A népiskola nem lehet iparműhely.

Megvallom némileg félve irtam le ezen állításomat s aggodva adom e lapok tisztelt szerkesztőjének rendelkezése alá. Az iparos oktatás eszméje ugyan is még annyira divatos, és annyira hangoztatják mindenfelől azt, hogy a népiskolák növendékeit az iskolákban az ipar egyes ágaira kell tanítani, hogy a ki az ellen merészkedik szólani, könnyen kiteheti magát — ha nem is épen a megköveztetés, de legalább a ledorongolás veszedelménc.

Azonban mivel minden divatos áramlatban, legyen az ruhákban vagy eszmékben, szükségesképen sok elfogultság van; s mert az emberek könnyebbnek tartják ilyenkor az áramlattal uszni, mint elmélkedni és gondolkozni; s mert minden divatos áramlatban mindig ott vannak a nyeglék és a hiuk, kik kiabálásaikkal, tuzásaikkal feltűnni iparkodnak, a józan értelemnek, a tényekkel számoló ítéletnek és megfontolásnak le kell szorulni a térről; bátorodom épen azért az eszme tisztázása végett fennebbi állításomat indokolni.

Hogy ez ügyben eligazodhassunk, hogy a tárgy fellett tisztán ítélhessünk, két kérdést kell magunknak feltennünk és megfejtenünk; először, valyon a népiskola természetéhez, hivatásához szabott munkaköréhez képest az iparos szaktanítás s különösen több iparág tanítása beillik-e a népiskola munkásságának keretébe; másodsor, lehetséges-e az egyes iparágakat az iskolába úgy tanítani, hogy a tanítás után eredményt lehessen várni?

Az első kérdés elméleti, az utobbi a gyakorlat dolga.

Mi a népiskolának a célja és hivatása?

Az ember általános képzése, vagy is határozottabban, hogy a gyermek lelki képességeit, tehetségeit fejlessze, testét lelkét idomítsa; a leendő emberben az okoskodó, gondolkodó tehetséget felébressze, gyakorolja, erősítse, az emberben mint a társadalom leendő tagjá-

ban a szépnek és jónak az érzését felkeltse, gyarapítsa, s ezekkel együtt és ezek által adja meg a gyermekeknek azokat a tényleges ismereteket, a tudásnak azt a mértékét, melyre majd szerény munkakörökben az életben multhatatlanul szükségük van.

Ennél fogva a népiskolának a maga növendékében az embert kell tekintetbe venni, azzá kell idomítani s csak akkor munkál céljára, ha embert képez; mert ha kosárkötőt vagy asztalost, vagy bárminő specialis individualitást iparkodik képezni, elhanyagolja az embert, tehát eltér céljától, megfelelkezik hivatásáról.

Mai nap eléri-e már a népiskola a józan elmélet által kitűzött eme célt, megfelel-e ezen hivatásának? Nehéz kérdés s csak akkor felelhetünk reá kellő határozottsággal, ha szabatosan meghatározzuk a mértéket, melylyel a népiskola munkálkodásának az eredményét meg akarjuk mérni. Lehetetlen észre nem vennünk azt az örvendetes jelenséget, hogy hazánkban a népiskola ügye haladóban van. A haladás indítója, mozdonya a népnevelés szükségességének naponta élénkülő érzete; az országos törvény és intézmények hatása, s különösen a népiskolákat bíró és fenntartó testületeknek, felekezeteknek versenye, a mely körülmények nyomán biztosan állíthatjuk, hogy a népiskola elérheti célját, megfelel hivatásának, különösen ha megszabadulunk egy elfogultságunktól, egy tévedésunktől — ha nagyon sokat nem várunk a népiskolától.

Én részemről teljesen megvagyok elégedve a népiskola munkásságával, ha az abból kilépő gyermekek jól, értelmesen tudnak olvasni és ugyan így írni, ha a mindennapi élet által igényelt számvetést, értem a négy műveletnek gyakorlati alkalmazását fejben és írásban tudják, ha a terményrajz elemeit birják, hazájokat térképről ismerik; ha vallásosak és erkölcsösök, ha műveltség látszik rajtuk s a munkát szeretik.

De korunk nem ily szerény követeléssel áll szembe a népiskolával: igen rendszeresnek szeretjük tartani, az osztályokat lehetőleg szaporítani iparkodunk, a leány-

kákat a fiuktól indokolatlanul elkülönítjük s ez által azt eszközöljük, hogy a tanító napontai 6 óra munka mellett is az érte és a növendékekért egyaránt szükséges pihenési percek kiszámításával egy osztálylial naponta közvetlen alig foglalkozik husz perczig. Ezen felül azon téves hitben, hogy minél több tantárgyat viszünk be a népiskola munkásságának körébe, minél több félért tanítunk, annál többet tudnak a gyermekek, sok oly tantárgyat vettünk fel, melyekről ha józanon meggondoljuk, lehetetlen megem győződnünk, hogy azokból a népiskolák növendékei semmit sem tanulhatnak. Ily nemcsak felesleges, de a mennyiben azokkal minden eredmény nélkül valójában kinozzuk a gyermekeket, annyiban veszedelmes tantárgynak nézemi én pl. a nyelvtant és a természettant; mindenik sokkal nehezebb és a népiskola gyermekei értelmi fejlődésének hátrán annyira kívül esik mindenik, hogy az iskola minden valódi eredmény nélkül foglalkozik velök.

És a sok tantárgyat és a sok formaiságot mind azért visszük a népiskola munkásságának keretébe, mert nagyon sokat várunk a népiskolától, pedig sokat ölelve keveset markolunk. Ezen sokat ölelési viselkedésnek tulajdonitom én a kézmű-ipar tanítását is az iskolában, s mert csak egy iparágat különben sem lehetne tanítani, több ipar-ágnak felvételét; a népiskolák főbb baját a sok tantárgy összehalmazását még öregíteni, nehezíteni akarjuk újabb tan- és foglalkozási tárgyak felvételével, melyekről jól tudjuk, hogy a gyermekek nem tanulhatnak belőlük semmit; miként azt reménységgem szerint a közelebbi számban bém bizonyíthatom.

Kovácsi Antal.

Észrevételek

az erdélyi helvéthitűek elemi népiskolai tanterve ének-tanítási részére.

IV-ik osztály.

(Folytatás.)

„Az átalakító jegyek begyakorlásának folytatása, a dur és moll hanglétrák ismertetése s begyakorlása. Egyházi énekek és népdalok, mint fennebb.“

Ujból — századikszor, mindaddig, mig az ugynevezett zenetudósok is meghallgatják és megtartják — ismétlem, hogy a jegyek begyakorlása, az általuk jelzett dolog megelőző begyakorlása nélkül a semminél csekélyebb eredmény.

Követeli a tanterv a IV-dik osztályban a dur- és moll-hanglétrák ismertetését és begyakorlását. A tantervnek ezzel a követelésével szemben kimondom azt, hogy az éneknek csak egyetlen hanglépcsője van és a moll hanglépcső annyi mint a dur hanglépcső, csak hogy a hanglépcsőket nem az első, hanem a hatodik han-

gon kezdve számítjuk és nem az octáván, hanem azon felül a hatodik hangon végezzük. — Ha a dolog így nem volna — ha a mollhanglépcső a megfelelő dur hanglépcsőtől lényegileg különböznék — bizonyosan külön előjegyet is kapna. Ugy de van-e pl. az *a* mollnak a *c*-durtól, a *gis* mollnak a *h*-durtól, egyáltalán akármely mollnak a néki megfelelő durtól különböző előjegye? Természetes, hogy nincs. Nő már ha nincs: ne is tekintessük őket úgy, mintha lényegileg különböznének egymásól és a mi legfőbb: ne fordítsuk az időt a fődologról — az éneklésbeli készség megszerzéséről — olyasmire ami a növendéket a fődologban előbbre egy csigalépcsényivel sem viszi.

Előbb igyekeztem jelezni, hogy az éneknek külön moll- és dur hanglépcsője nincsen. Itt még csak azt akarom az előbbiekhöz adni, hogy az éneknek nincsen külön *c*, *d*, *a*, *e*, *h*, *fis* (*ges*) *des*, *as*, *es*, *b*, *f* durja, hanem van egyetlen hanglépcsője, a mely az eléb megnevezettek közül egyik sem, azonban még is mindenik, az az: a mindenikben ugyanazon alakban jelenkező hangviszony (egymásután következő két egész és egy fél, meg három egész és egy fél hanglépés). A *ki e* hangviszonyoknak hangokkal való kifejezésébe magát annyira belegyakorolta, hogy e viszonyban álló hangok bármelyikét a szükség pillanatában azonnal eltalálja: az tud önállóan énekelni; a *ki* nem tudja: nem tud. Azt aztán, hogy ezek közül a viszonyban levő hangok közül az elsőnek (a kezdőnek) a *je* *ye*, *hegedü*-, *bas*- vagy a világon bármiféle kulcsban, a hangjegyvonalzatnak melyik vonalára vagy közére van írva, s a kezdő hanghoz viszonyítva a többi hangok jegyeinek hová kell esniök: azt megfigyelni és az öntudatnak megsürgönyözni, egyes egyedül a szem és nem a hangszerszám dolga. Hangszerszámunknak mindegy akárhány kerésztből vagy bémől álló előjegye legyen a darabnak, melyet énekelnünk kell, mert a hangszerszám kormányzója nem az előjegy, hanem a fül (illetőleg az annak segélyével kifejtett hangképzet), melyben a hangok egymástól nem elkülönítve és fixirozva mint a hangszereken, hanem csak egymáshoz viszonyítva léteznek. Ezek szerint az éneknek nem *c*, *d*, *e*, *f*, *g*, *a*, *h*, *c*, vagy *cis*, *dis*, *eis*, *fis* *gis*, *ais*, *his*, *cis* hangokat énekel, midőn a hanglépcsőt éneкли, hanem énekel egy bizonyos magasságú hangot — mint a lépcső első hangját — ehhez énekel fölfelé egy nagy secundot, ehhez fölfelé újból egy nagy secundot, ehhez egy kis secundot, ehhez egy nagy secundot, ehhez egy nagy secundot, ehhez újból egy nagy secundot és ez utóbbihoz végre egy kis secundot (mindig fölfelé érve a haladást) **minden legkisebb tekintet nélkül arra**, hogy az általa énekeltek egyes hangokat a hangszer-zenében minő nevekkal nevezik s azoknak kiadására a különböző hangszereknek minő részei és miként vétetnek igénybe. Így énekeltek minden éneknek, világ fun-

damentomának fölvetetése óta egész napjainkig, és így fog énekelni minden énekes mostantól kezdve mindörökké; ha mindjárt 100-szor meg 1000-szer külön hegedüljük, zongorázzuk vagy fuvolázzuk is fülébe a c-durt, d-durt stb. és hitetjük is el vele nagy időpazarlással, fáradsággal és roppant tudós szemöldökkel, hogy a c-dur valami más dolog mint a g-dur, ez ismét más mint a d-dur vagy a többi tizen nem tudom hány tudós fontoskodás s tehát, mindenik külön, alapos gyakorlást kíván. Dehogy kíván; dehogy kíván. Hogy nem kíván: arról minden énekelni tudó ember azonnal, első elgondolásra végérvényesen meggyőződhetik.

Hogy az éneklési készség igazi eredményére magunk oly nagy fáradsággal, oly rengeteg kerülő utakon, annyi — úgy állított valódi — akadály legyőzése után jutottunk el: a körülmény, teljes hitem szerint nem jogosít föl bennünket arra, hogy tanítványainkat is odüssei utakon vezessük el az éneklési önállóság otthonába, hova más úton-módon sokkal rövidebb idő alatt és sokkal biztosabban eljuthatunk. Vagy talán mi, néptanító-féle emberek is a német egyetemi Fuchsokkal tartanánk, kik az u. n. Burschenschaftok eltörlésének maguk szegültek ellene legmakacsabbul, mert félték, hogy elvétetik tőlük az alkalom arra, hogy az általuk szenvedett kínzást a későbbi nemzedéken viszakínózhassák. Ezt magam ugyan nem volnék hajlandó föltenni magunkról. De tehetek én arról, hogy a dolognak épen ilyenforma színezete van?

Az V. és VI. osztályban:

„A hanglétrák ismertetése folytatandó; gyakorlatok teendők különböző alaphangokból; khoralok, népdalok és egy pár halotti ének énekeltetendők hangjegyekről.“

A hüszeron-proteron költői képletnek megjár, komoly tantervben azonban nem egy könnyen foglalható helyet. Részemről ily költői képletet látok — más is láthat, ha jól néz — a tanterv ama követelményében, hogy a hanglétrák elébb ismertetendők s a különböző alaphangból való éneklési gyakorlatok csak azután veendők elő. A dolog természetében gyökerező énektanítási módszernek teljes határozottsággal tiltakoznia kell amaz anomalia ellen, hogy elébb a mellékes dolog mutattassék be s a fő csak azután, elébb a következményt ismertessük meg s az előzmény csak azután jöjjön; a jegyről ismertessük rá a növendéket a dologra és ne megfordítva.

Elébb föltüntettem, hogy az énekesnek csak egyetlen hanglépcsője van, és ha hangképzete annyira megszilárdult, hogy a megadott — vagy önmaga által tetszés szerint vett — kezdő hanghoz a lépcső bármelyik rendes és később néhány gyakoribb esetleges hangját a szükség pillanatában azonnal el tudja találni: az énekes tud énekelni. További — de világért sem évek-re terjedő gyakorlást kíván annak a készségnek a meg-

szerzése, hogy a szem a hangképzetben már megszilárdult hanglépcsőnek egyes hangjait (fokait) akkor is azonnal megtalálja és az öntudattal közölje, ha azok a lépések a hanglépcsőnek nem arról a fokáról indulnak ki, a melyről addig kiindultak (a népiskola I—V. osztályában). A látóérzékünkre gyakorolt benyomások köz-tudat szerint jóval maradandóbbak lévén, mint a halló érzékünkre gyakoroltak; a hangjegyvonalzat (u. n. vonalrendszer) különböző fokairól kiinduló hanglépcsők egyeslépéseit a szem ugyszólva futtában tanulja meg, rövid időn szerez azokról állandó képzetet, nem úgy mint a halló érzék útján fejlődött hangképzet a mint elsajátítja és megőrzi a hanglépcső egyes lépéseit. Magában véve ez a szemgyakorlás is fő dolog, lényeg, előzmény ahhoz képest, a mit a tanterv kíván a népiskola IV—VI osztályos növendékeitől, hogy t. i. ismerjék meg elébb a különböző hanglétrákat (vagy is hogy mi a neve a vonalrendszer különböző fokaira fölépített hanglépcsők kezdő és egyes hangjainak) és csak azután kezdjenek a különböző alaphangokból kiinduló gyakorlatokhoz. Urak urak, zenetudós urak, mindenre kérem önöket: ne zavarják össze az énektanítást a zenetani-tással. Az ember nem hangszer.

Az, hogy ugyanazon hangviszonyokat a hangjegyvonalzat különböző fokairól (vonalaírók vagy közeiről) kiindulva azonnal fölismerjük: egyesegyedül a szem közvetítésével történik. Semmi köze ehhez a hangképzetnek, még kevesebb a hangjegynevek megnevezésében való készségnek. A szem pedig a hangjegyvonalzatnak csak 7, nem pedig 12 különböző fokáról kiindulva figyeli meg a hanglépcső-fokokat. Induljunk ki pl. c-ből. A c-vonalra vagy közre, c. cis, ces egyaránt irható. Mindenik ugyan arra — és semmivel alább vagy fölebb lévő fokán esik a vonalrendszernek; egyik sem alább vagy fölebb, mint a 2-ik vagy 3-dik. A d-közre vagy vonalra irható a dis és des is és a szem a három különböző durt egyenlő könnyűséggel olvassa, mert mindhárom hanglépcsőnek a megfelelő hangjai a vonalrendszernek ugyanazon fokaira esnek. Az e=es; az f=fs; a g=gis és ges; az a=as és ha úgy tetszik ais; a h=b. Az egész tudós ballastot (a hanglépcsők ismer-tetését értem) a népiskolai énektanításnak a végére hagyhatni, akkora t. i. midőn a tanítványok már olvasni tudnak és ekkor az egész borzasztó tudomány legrosszabb esetben egy pár hó alatt játszva fog elsajátítani a legsimplexebb falusi fizkó által is.

(Vége következik.)

Sándor Domokos.

KÜLFÖLD.

Néhány vonás az angol népiskolaügy köréből.

Két évvel későbbben a mi népiskolai törvényünk meghozatala után, nevezetesen 1870-ben alkottatott meg Angliában azon törvény, mely a tankötelezettséget el-

rendelte; de ez 1876-ban néhány pontban bővítettett és a tankötelezettség korát, időtartamát, a tandíj magasságát illető részeiben szabatosabban határozott meg.

Nem tekintve a magánintézeteket, melyeknek száma igen nagy, az angol iskolák általában két osztályra, az úgynevezett board — és felekezeti iskolákra különíthetők el. A board-iskolák az 1870-ki törvény alapján jöttek létre és állami intézetek. Számok 1876-ban Angliában és Walesben 1922-re emelkedett, míg az előző évben csak 1259 volt. Felettök a kormány által kinevezett tanfelügyelő gyakorolja a felügyeletet.

A felekezeti iskolák Anglia legrégebbi intézetei, melyek az egyházközség által tartatnak fenn és az illető lelkész elnöke alatt alakult bizottság felügyelete alatt állanak, de a tanfelügyelők is jogosítva vannak ezek megvizsgálására.

Az iskolák felszerelése sok tekintetben hiányos még. Ott nincsenek megállapítva biztos határidők a felvételre és kilépésre nézve, hanem mindkettő az egész éven át eszközöltetik. Ha a szüléknek valamely iskola nem tetszik, gyermekeiket másikba vétetik be, mit sem gondolva azzal, hogy ez a tanpálya közepén vagy elején van-e. Nincsenek ott oly kerületek sem, melyekből valamely kijelölt iskolába lennének utasítva a gyermekek; de hogy az iskolázás és tankötelezettség keresztül hajtassék, a legfőbb hatóság a különböző kerületekben és nagyobb városrészekben visitatorokat alkalmaz, kiknek feladatuk a kerületekben levő gyermekekre felügyelni és ezeket, ha nem járnának fel, az iskolába járásra kényszeríteni. Ez uton gyakran érzékeny büntetések fordulnak elő. Ilyen volt ez is, mely tekintélyes angol lapokban nagy feltűnést okozott: egy ember, mivel családjában betegség ütött ki, gyermekét néhány napig otthon marasztotta, — ezért néhány shillingre büntetett, és mivel azt azonnal lefizetni nem tudta, bezárattott.

A tandíj, melyet a tanítók és pedig többnyire hetenként hajtának be, nem magas; a községi (board) iskolákban rendszeren kisebb, mint a felekezetiekben. Ezen utóbbiak részben önkéntes adakozásból tartatnak fenn, ezért *önkéntes iskoláknak* (Voluntary Schools) nevezetnek. Számok 1876-ban 17,323-ra ment fel.

A községi (board) iskolának kellemes külsejük van; de benső berendezésök (beosztások) nem czélszerű. Legtöbbnyire ugyanis két nagy teremről állanak; egyikben a fiúk tanulnak, a másik a leányok tanterme, akár egy, akár több osztályu az iskola. E berendezés czélja valószínűleg az, hogy az úgynevezett Head-Masternak (főtanító) könnyű legyen a felügyelet, mert igen gyakran csak ő a rendes tanítója az iskolának; a többi tanító vagy tanítósegéd vagy segédtanító. A fiúk és leányok mindig — még óráközökben is — el vannak különítve, a mi oly szigoruan keresztül van vize, hogy a fiúknak tanítójuk van, míg a leányok tanítónők által oktattatnak. — A tanítók díjazása Londonban 800—2000 frt közt váltakozik.

Az iskolák és tanítók tekintélye a nép előtt csekély, sőt ott a szegény tanítóknak igen gyakran ellenséges hangulat jeleivel is kell találkozniok, a minnek oka vagy a tankötelezettség fennállásának rövid idejében keresendő, vagy abban, hogy a szabad angolok ellenszenvvel viseltetnek minden kényszer ellen, vagy végre abban, hogy Angliában még mindig nagy számmal találhatunk a képezetlen tanítókat. De, a tanítók buzgón törekednek a nép becsülésének kivására és a hatóság pártfogásának megnyerésére. Magának az oktatásnak fejlesztésére is nagy gondot fordítanak. E téren azonban inkább anyagi mint alaki cél lebeg előttök: igyekeznek a gyermek fejét ismerettel halmazni el; de az ismeretek alapos feldolgozását és a tanítás nevelészetű oldalát nem méltatják kellő figyelemre.

Az egyes tantárgyakat sem méltányolják kellőleg: némelyeket kiváló mértékben ápolnak, másokkal mostohául bánnak. Az elsők közé tartozik kiváltképpen olvasás, írás és számolás. Ezen eljárásnak oka a kormány intézkedésében található fel. Minden iskolában ugyanis, mely a tanfelügyelő közvetlen hatósága alatt áll, ennek vezetése alatt évenként nyilvános vizsgálat tartatik, melyben a fősúly a nevezett tantárgyakra van fektetve annyira, hogy a kormány annyiszor egyszer, kétszer, háromszor négy shillinget fizet az iskolának, a hány tanuló e tantárgyak közül egyből, kettőből és háromból állja ki a vizsgálatot. Ha pl. egy tantárgyból 10 tanuló tanusit előmenetelt, ezért tízszer 4, két tantárgyból vizsgázó 20 tanulóért 20-szor 2-szer 4, — mind három tantárgyból vizsgát tett 30 gyermekért 30-szor 3-szor 4 shillinget kap az iskola. Ez uton az állam 1876-ban 20.484,660 frtot adott ki. Igy igen könnyen érthető, hogy nagyon sok tanító van, ki más tantárgyra kevés időt fordít, mert önfentartása ettől az állami segélytől függ.

Ellenben a természettudományok egészen el vannak hanyagolva, csak a mértani földrajz képez kivételt. A természetrajzból csak annyit tanulnak a gyermekek, a mennyi az olvasmány értelmezése közben elsajátítható. E tantárgyat Angliában nem tartják eleminek hanem a művészeti és tudományos szak körébe sorozzák, ennél fogva az elemi iskolában részére helyet nem adnak. Ugy látszik, hogy a tanító-képezésben is kevés figyelemmel vannak reá, mert a kibocsátási vizsgálaton ritkán fordul elő.

A vallásra nézve némi ellenségeskedésben állanak a községi (board) és felekezeti iskolák, a minnek oka nem annyira a két intézet külön természetében van, mint inkább abban keresendő, hogy az állam minden iskolát felekezetenélkülivé, vallástalaná tett ama törvény által, mely szerint a vallástanításra (?) az első óra (9—10) van meghagyva és a szüléknek megengedtetik, hogy gyermekeiket ezen óra alatt otthon maraszthatják, 10 óra után pedig vallásos anyagnak többé előfordulni nem szabad. E törvény és a tanfelügyelők azon eljárása, hogy a vallástanra keveset vagy éppen semmit sem adnak, s

azon körülmény, hogy a községi (board) iskolának a tanfelügyelőn kívül más vizsgálók ninesen, lettek okai utóbbi időkben a vallásos oktatás elhanyagolásának.

Prot. hetilap.

A földrajz tanításáról.

Dr. Emericz Gyéza felolvasása után közli Kavullák

György tanítójelölt.

II.

A tananyag elrendezése.

(Folytatás.)

5. Aziránt megállapodtunk, hogy a földrajznak beláthatlan nagy és végtelen gazdagsága készletéből a népiskola számára melyik és mennyi tananyag választandó meg. — Most az a kérdés támad: hogyan rendezendő el az on tananya g? — A mult évben megjelent miniszteri tantervben kifejezést nyert felfogás a legelismertebb paedagogusok nézetével találkozók, mely szerint a földrajz tananyaga mind a hat évfolyamra terjesztendő ki, és pedig olyformán, hogy az első és második tanévben a szemléleti oktatás földrajzi tárgyakat is felkaroljon; a tulajdonképeni vagyis a rendszeres földrajz tanítás azonban csak a harmadik osztályban kezdődjék. — Mi a következőkben csak is ezen rendszeres oktatásra fogunk szoritkozni.

Hogyan osztandó fel tehát a tananyag a négy első évfolyam (osztály) számára? — A tananyag elrendezése a népiskolákban általában véve úgy intézendő el, hogy a tanítványoknak lehetőségessé tétessék a nyújtottat elfogadni, az az megérteni és szellemi tulajdonukká tenni. A tudományos elrendezés többnyire a legáltalánosabb fogalmakat állítja a tananyag élére; utánok következnek a különösebbek leszálló rendben. Ez a dolog természetében fekszik. Mint a vándor, a ki egy vidékkel behatóbban megakar ismerkedni, legelőször egy magasabb hegycsúcsot keres fel, és onnan tájékozza magát általánosságban, mielőtt az egyes helyeket bejárná: úgy a tudományos gyakorlat is először a helyzet magaslatára viszi fel az olvasót vagy hallgatót, ezt az egész tananyag legáltalánosabb fogalmának álláspontjára állítván; onnan pedig, azon magaslatról, fokozatosan lefelé vezet, az osztályok, rendek, fajok- és egyedek alárendeltebb fogalomsorjain át. Ezen eljárás által azon eléggé nem becsülhető előny biztosítatik, hogy a haladás irányát, az egész fölötti átnézetet, és a részek közti összefüggést soha el nem tévesztjük.

De mindezen előnyök a népiskola tanítványának, a minden tantárgyban kezdőnek, egyelőre teljesen elérhetlenek.

A legáltalánosabb fogalom a kezdőkre nézve egészen megközelíthetetlen: egy üres, tartalom nélküli szó. Hogy ezt felfoghassák, hogy megérthetővé és

világossá legyen előttük, előbb meg kell ismerkedniök azon kisebbkörű fogalmakkal, a melyekből az általánosabbak előállanak.

A tanítvány természete megkívánja tehát, hogy a szemlélhető és ez által megérthető egyedi fogalmakkal, a legközelebbivel és a legegyszerűbbel kezdjünk és felszálló rendben a távolabb esőre, összetettebbre, általánosabbra térjünk át; ezen az úton az általános fogalmak az összerű fogalmak összetevéséből mintegy önként kínálkoznak, maguktól származnak. A logika az általános fogalmak leszarmztatásának ezen módját összetevésnek, synthesisnek nevezi. A synthesis tehát azon tanítási irány, azon tanút, melyet a népiskolában választanunk kell.

Ezen tanút szerint készítjük a tanmenetet, az az a tananyagnak egyes évfolyamokra és egyes tanórákra való felosztását.

6. A földrajz tekintetében a növendékek előtt legkönnyebben megérthető, legközelebbi és legegyszerűbb pedig azon hely, azon pont a térben, a hol épen vannak: tehát a tanszoba. Legelőször ezt kell földrajzi viszonyai szerint felfogniök. Ezen földrajzi viszonyok pedig mindenekelőtt: a tanszoba világtájak szerinti fekvésének meghatározása. Mert általában minden földrajzi tárgynak, legyen az kisebb nagyobb terület vagy test, mint: országok, tengerek, hegysek, vagy pedig egy matematikai pont, mint pl. a Lomnici csúcs, először a világtérben fekvése határozandó meg. Más különben azon tárgy a gyermekek képzelete előtt felhő módjára a semmiben lebeg, úgy hogy emlékezetükből csakhamar mint a felhő az égen el is illan. Hasonlit azon mesebeli országokhoz, melyekről a regélő maga sem tudja, merre fekszenek.

Azért a földrajz tanítás első lépése: a világtájakkal megismertetés. — A rendszeres földrajz tanítás első óráiban tehát a világtájakat vegyük elő, úgy azokat magukat kint a természetben, mint azoknak képét bent a tanszobában (szélrózsa). Erre következék a már érintett tájékoztatás a tanszoba fekvése iránt; ehhez az iskolai épületben, udvaron és kertben való eligazítás csatlakozik: ezután szóba jön azon ház sor és azon utca földrajzi fekvése, a melyben az iskolaépület áll, a mi aztán a lakóhely fekvésének megállapításához vezet (a község tervrajza). A legközelebbinek ezen ismertetése után ki a szabadba vezetjük a gyermekeket, a község szomszédságában fekvő kerteket, kápolnákat, szántóföldeket és réteket, völgyeket és dombokat, folyó és álló vizeket hozván szóba. A lakóhely legközelebbi környékének el tárgyalása után annak egész határa vétetik elő és a legeslegközelebbinek befejezése gyanánt a lakóhely lakóseit ösmertetjük szám, nemzetiség, foglalkozás és műveltség szerint, valamint azoknak egy politikai testté, a községgé való egyesülését is meg értetjük, mihez a lakóhely rövid története csatlakozik.

A lakóhely és ennek határa után — mint a gyermek lába és szeme által még elérhető földrajzi tárgyak — a szomszéd községek ismertetése lép föl. Ezek a lakóhelyvel egyetemben a gyermekek szülőföldjét (szűkebb értelemben) vagy környékét képezik. Szorosabban véve a környék alatt a földrajzban egy 12 óra járás (6 geogr. mérföld) átmérőjű kört értünk, melynek központjában a lakóhely fekszik. Először az első órákör útai, hegyei, völgyei és vizeivel, valamint községeivel is megösmertetjük a gyermekeket és azután — mindig kevesebb és kevesebb részletet belevonván a tárgyalásba — rendre a következő órákörökön vezetjük őket át. A vidékleírás (Heimathskunde) összefoglalásul a hegyek, vizek, éghajlat, ásvány, növény és állatország, aztán a vidék lakóssai a lakóhelynél említett pontok szerint és a vidék története vétetik elő. A vidékleírás befejezését a csillagos égen előforduló legfőbb tűnemények, a nap, hold, Venus, Jupiter, a Nagymedve és talán még a Jákobbotja megfigyelése és megállapítása képezi. Ez a III-ik osztály feladata (földrajzi első évfolyam).

7. Humboldt Sándor szép mondása szerint a föld legkisebb zuga is hasonlít egy tűkördarabhoz, a melyben az egész világegyetem tükröződik. A vidék ezen tükrében lássák, ebből értsék meg a gyermekek mind azt, a mire az elérhetetlen távolban tanítani akarjuk. Ez az oka, hogy — míg az égi tűneményeknek csak egy esztendő száma — vidékünket, a többi földrajzi tárgyaknak szánt tanidőhöz képest, aránytalanul kitüntetjük. Egy további ok erre nézve — mint már említve volt — abban is fekszik, hogy a gyermekek legnagyobb része egész életét születése vidékén fogja tölteni, hogy tehát természetesen leginkább és legalaposabban azon vidék földrajzi tulajdonaival kell őket megismertetni, a hol laknak, majd kényerüket keresik, családot állapítanak és a hol egykoron sirjukat is lelik.

Ha tehát a távolabb fekvő földterületek megérthetőségének feltételeit létesítettük, mindenek előtt a hazával ismertetjük meg őket (először a folyamvidékek szerint). Innét a monarchiának osztrák tartományaihoz vezetjük át, hogy aztán annak határait átlépve, Európa egyes országaiba vessenek egy első pillantást. Erre Európának magának a fogalmát fejtjük ki és a többi földrészeket és tengereket — a lehető legnagyobb általánosságban — még ugyanazon évben, tehát a negyedik osztályban tárgyaljuk el (földrajzi második évfolyam.)

Másképen is lehetne tekintetben eljárni, és a második évfolyamban pl. csak is a hazát és legfőlegb még a monarchia tulsó részét elővenni, a többi Európát és a többi világrészeket pedig csak is az ötödik osztályban hozni szóba. Mert a csillagászati földrajz tárgyalása egy félévénél többet nem igényelhet a népiskolában. Már most hogyha ennek, mint a földrajz leg-

nehezebb részének, a hatodik osztály téli félévét szenteljük; úgy a haza, a monarchia és földrészek ismertetése számára az egész negyedik és az ötödik osztályvagyis második és harmadik földrajzi évfolyam áll rendelkezésünkre.

De mi a körvonalozott eljárásra határozzuk el magunkat, még pedig azon okból, mert ha egy földterület első ismertetése alkalmával azonnal részletekbe bocsátunk, akkor a gyermekek a sok fától nem látják az erdőt. — Az ajánlott eljárás azért is kívánatos, mivel sok olvasmányban, más tantárgyakban és otthon a családi körben is idegen országok, városok és földrészek az alsóbb osztály-beliék előtt is igen sűrűn felemlítetnek és azért ismertessük tehát minél korábban valamennyi főbb ország legfontosabb földrajzi tárgyait. — Hogy ha pedig a negyedik osztályban az egész földre terjeszkedünk ki, akkor az ötödik osztályban a tavaly az illető földrajzi tárgyról körvonalokban tanultak még egyszer fel említtetnek és ezen ismétlés a tanítás marandóságát nagyon is elősegíti.

Azért tehát a negyedik és ötödik osztály tananyagát illetőleg az u. n. központi (concentricus) eljárásra határozzuk magunkat. A hazát és a monarchia osztrák részét a negyedik osztályban csak a természettani tulajdonok szerint ismertetjük. A többi országoknál pedig csak a határt, a legeslegnevezetesebb hegyeket, folyókat, terményeket, lakóssokat szám és nemzetiség szerint, a fővárost és 1–2 nagyobb várost említünk fel. — Az ötödik osztályban pedig kiegészítjük a haza természettani földrajzát és ehhez a haza valamint a monarchia tulsó részének is politikai felosztását csatoljuk; a többi földterületeket illetőleg megtartjuk az előbbi év tanmenetét és a tavaly tanultakat a szükség vagy lehetőséghez képest kiegészítjük és kiszélesítjük.

8. A csillagászati földrajzból legelőször a földet alakja, azután a délkörök és az egyenközű körök hálójára, továbbá nagysága, belseje, felülete (a víz és szárazföld felosztása) szerint tárgyaljuk.

Azután a földnek a naphoz való viszonya hozatik szóba, a melylyel a nappal és éjjel, az évszakok, égvők, naptérítők, a termények elterjedésének magyarázata jár.

Most következik a földnek a holdhoz való viszonya, a mikor a holdvázlatok, a holdhónap, a nap- és holdfogyatkozás magyaráztatik meg.

A befejezést a legfontosabbak a többi csillagokról, u. m. a bolygók, üstökösök, meteorok és a legismeretesebb csillagképekről (álló csillagokról) képezik.

9. A leirt uton pedig a gyermekeket igazán a helyzetnek a bevezetésben említett magaslatára vezetjük fel; származtattuk bennük a világegyetem fogalmát, mely már most nem üres és megfoghatatlan szó előttük. Azért most már az analitikai tanalak előnyeiben is részesíthetjük őket: a hatodik évfoly-

lyam második félévét analitikai módszer szerinti általános ismétlésre fordítjuk.

A földrajzi tananyag tárgyalása tehát az öszszetevő vagy felvezető, az összefoglaló ismétlés pedig a szétbontó vagy levezető tanút szerint történik.

LAPSZEMLE.

A népiskola — legyen nevelőiskola.

Wyss a tekintélyes paedagogus, egy érdekes cikksorozatot kezdett meg közelebbről a „Schweizerische Lehrerzeitung“-ban. Főbb eszméiben im itt mi is reprodukálni kívánjuk ez érdekes és tanulságos cikknek egy részét.

Ma és minden időben — ugymond Wyss — a népiskola az, melylyel szemben minden lehető igénynyel felléptek. A politikus nem kíván tőle egyebet, minthogy gondoskodjék a nép politikai mivélődéséről; a radicalis állam-férfitu mindenek előtt a felvilágosodás elővarázsolását kívánja tőle; az ó-conservativ azt sürgeti, hogy az engedelmesség és alázatosság szellemét ápolja; a theologus szerint legyen hitrendszerének támassza; a nemzet gazdász a nemzetgazdasági előképzést akarja, és a kereskedőnek is meg vannak a maga saját igényei. Magok a paedagogusok közt is egyenetlenség uralkodik; némelyek minden időt az értelmi képzésre akarnak fordítani, s így a népiskolát tisztán tanuló-intézetként alakítani, — mások ép oly egyoldaluan, a kedélyképzésre fektetik a súlyt.

Ha a népéletében erkölcsi botlások és vétkek jönnek napfényre, úgy első sorban mindig az iskola érte a felelős. Az iskola oka a vallásos élet csökkenésének, az amerikanismus és utilitarismus terjedésének, az idealismus hiányának, a materialistikus gondolkozásnak, a politikai éretlenségnek stb. Egyház és állam e mellett ártatlanul mossák kezeiket.

Ily jelenségekkel szemben mindig ismételten kérdezni kell magunktól: Mi a tulajdonképi feladata a népiskolának?

Korunk két kitünő paedagogusa, Pestalozzi és Comenius a főszlyt az erők és tehetségek összhangzó fejlesztésére fektetik; szerintők az iskolának általános emberi képzésre kell törekednie, a szak- és rendiképzést pedig amannak alárendelni.

Felette sajnálatos, hogy a paedagogusok még a nevelés célja felől sem tudtak egyetértő megállapodásra jutni. Majdnem minden nevelésügyi író más-más elvet állít fel; az egyik tulságos szelidet, a másik igen gyakorlatit, a harmadik egészen eszményit, a negyedik aránytalannl tudósat s így tovább; mindenik saját elvvel akar birni. Így lett a nevelés által valósítandóul kijelölve a tulnyomó testiművelés elve (Montaigne);

a természetszerűkségé (Rousseau); az emdramonistikai el: a boldogság előmozdítása és az életben való használhatóság (philantropok: Basedow, Campe Salzmann); továbbá a humanistikai elv, humanismus valódi emberieség (Herder, Niethammer); a pietistikus elv: jámborság és áhitatosság (Spener, Franke); egy theologiai: istenhezi hasonlóság (Schwarz); az istenség, divinitás (Graser); egy eszményi: tökélesség és összhangzó kiképzés (Niemeyer); erőképzés és általános ember-művelés (Pestalozzi); öntevékenység az igaz, szép és jó szolgálatában (Diesterweg); az önelhatározás szabadsága (Grunholzer); Önképzés (Denzel); okosság, felvilágosodás (Krug) stb.

Ha valahol, úgy itt tűnik ki igazán a tudósok egyoldalúsága és egyenetlensége.

Hisz természetesen az nagyon egyszerű és érthető volna, a nevelés célját egy erkölcsi-vallásos jellem képzésében tűzni ki! És mégis, egy vallásos-erkölcsi jellem képzésében minden nevelésnek tulajdonképi célja nyilvánul.

Ez a cél a legmagasabb s a többit mind magában foglalja; gyakorlati és eszményi, erkölcsi és vallásos, népszerű és mégis tudományos és szabadság, öntevékenység, tökéletesség, okosság, hmanitás és boldogságra vezet. Az első, a mit az embernek utazása alkalmával tudni kell, az utazás célja. Így a nevelőnek is mindenek előtt a nevelés céljával kell tisztába jönnie. E nélkül utjáról el fog tévedni, a napi vélemények játéklapdjára leend és a nevelési eszközök megválasztásában ingadozni fog. Vallásos-erkölcsi jellemnek képzése legyen azon magasztos cél, a mely a tanítót minden tetteiben vezesse, tájékoztassa, felemelje és erősítse.

A valódi jellemen kétféle mozzanatot különböztetünk meg; egy alakit és egy anyagit. Az alakit mozzanat az akarat-erő és következetesség; az anyagi az erkölcsi elvek és célok. A ki erkölcsi célokra erőteljesen törekszik, és azokat valósítja, annak jelleme jó, igaz; a ki önző, becsvágyó célokra tör, annak jelleme durva, közönséges. A valódi jellemnek indító-okai és erkölcsi alapelvei: igazságosság, becsületesség, jóakarát, szeretet, önzéstelenség és fékezője az önmérséklet.

A tanító ezek szerint igazságosságot, becsületességet, önzéstelenséget és az emberek iránti jóakarátot és szeretetet öntsön tanítványai lelkébe, akkor jellemképzőleg fog hatni, azaz nevelve hatni és magas feladatát eszményi értelemben megoldani. Nem a tudás és hatás a főfeladata az iskolának, hanem az erkölcsös-vallásos jellemképzés, azaz a nevelés.

Az iskola első sorban nevelőintézet és csak is második sorban oktató intézet. Az erkölcsi nevelés az iskola célja és az oktatás csak főeszköz e cél eléré-

sére. Az iskola, mely ezt beismeri és követi, nevelőiskola.

A népiskolának nem szabad csupán tanuló intézetnek, hanem nevelő iskolának kell lennie.

Czirják Albert.

A vallás és közokt. miniszter hetedik jelentése.

A közokt. miniszteriumban úgy látszik a tanítók szavai nem szoktak meghallgatatni, a tanügyi lapok létezéséről nem akarnak tudni. A miniszteri jelentés megküldéseért az egyik számunkban kérést intéztünk az illetékes helyre, de hasztalan: az most sem küldetett meg szerkesztőségünknek, mint nem küldetett meg a többi tanügyi lapnak sem. A jelentésre vonatkozó e sorokat tehát ezuttal is a „Tanár-egyleti közlönyből“ vesszük át.

Az I. szakasznak bevezetésében, mely a népoktatásról szól, a miniszter ur visszatekintve a lefolyt évtizedre, kimutatja, hogy mindazon tényezők, melyektől a népoktatás sikere függ, jelentékenyen gyarapodtak és javultak, s hogy az eredményben évről-évre fokozatos igazodásokat, rendszeres és természetes haladást, az állapotoknak csendes, de majdnem egészen biztos méretek szerinti fejlődését találjuk. Tény, hogy a nevelés és tanítás szükségessége a palotáktól le a szerény kunyhóig az egész hazában közérzötté fejlődött, annyira, hogy „míg a legközelebbi múltban a leghizelgőbb rábeszélésekkel, állami segélyek ajánlgatásával sem igen, avagy csak ügygyél-bajjal lehetett elemi ügy, mint felsőbb nép-és polgári iskolákat létrehozni, ma az ügy iránt ama kedvező hangulat uralkodik az egész hazán át, hogy az iskolák felállításáért és azok segélyezéseért esdő folyamodványokat, az államsegély meg nem adhatása miatt a közoktatási miniszterium tömegesen kénytelen elutasítani.“ És „a mennyire lélekemelő az a jelenség, ép oly mértékben lehangoló; mert nincs az államkinestár, nincs az országgyűlés azon kedvező helyzetben, hogy a nevelés és tanítás iránt felébredt és folytonosan fokozódó kívánságokat avagy csak részben is kielégíthesse.“

Igen természetes tehát, hogy a haladás örvendetes tényei mellett ma is látunk, sőt valószínűleg még sokáig fogunk látni olyanokat, melyeken a nemzeti művelődésért buzgó hazafi csak szomorkodik. Vannak megyék, melyeknek iskolái szánandó állapotban vannak. Maros-Torda m. pl. összesen 165 frtot költött tanszerekre, mely összegből egy iskolára 60 kr. esik; Liptómege 31 frtnyi áldozatából 33 kr.; Tornamege 2 forintjából 4 kr. jut egy iskolára; Ugoesamege meg épen semmit sem költött iskoláira. A tanítók anyagi helyzete, a mely pedig nem utolsó tényező a dolgok rendjében, általában rossz, s egyáltalában nincs arányban a tanítók terheivel és az irántok támasztott követelésekkel. Az állami népiskolákban egy-egy tanító fizetése átlag 450 frt 83 kr.; a felsőbb népiskolákban 677 frt 80 kr.; a polg. iskolában 746 frt 56 kr.; azonban a népiskolák tanítóinak fizetése sok megyében átlag 300, sőt 200 frtnál is kevesebb. Így pl. Fogarasmegyében az átlagos fizetés 161 frt, Sárosmegyében 130 tanító alig kap többet 100 frt, míg

Beregmegyében 100, 80, sőt 60 frtos tanítói állomások vannak. Így aztán nem csoda, ha sok helyütt bukott iparosok ütik-vetik a tanítás mesterségét, s a tanító „napszám-ban kénytelen dolgozni, hogy megélhessen.“

Mindazáltal haladásról tesznek bizonyosságot a következő számok:

1869-ben 13,798 iskola volt a hazában, ma (1877) van 15,486, a gyarapodás tehát 8 év alatt 1688. Akkor a tanítóknak alig 48%-a járt iskolába, ma 71,0% „tapos-sa az iskola küszöbét.“ 1869-ben 17,972, 77-ben 20,717 tanító működött a népiskolákban; a tanítók száma tehát 2925-tel szaporodott.

Az iskolák fenntartására fordított évi jövedelmek és kiadások 69-ben 3.760,122 frtot, 77-ben 8.460,710 frtot tettek. Akkor az iskola alapvagyon a készpénzben és ingatlanban 5.377,889 frt, most 10 663 162 frt. 1877-ben 12,137 községben 13.474,281 lakos és 15,486 iskola volt, és pedig állami és községi 1731, felekezeti és magániskola 13,755; esik tehát 870₀₉ lakosra egy iskola, (3,16 □ mfdre).

A tankötelesek száma 2.127,950, vagyis minden 6₃₂ lakosra esik egy. Az iskolák szaporodása egy év alatt 98.

Állami és áll. segélyezett közs. felsőbb népiskola volt 22, szaporodás 1; 15 flu-iskola közül gazdasági szakosztálylyal volt megtöltve 9, ipari szakosztálylyal 4. A tanítók száma 84.

Áll. és áll. segélyezett polgári iskola volt 29, szaporodás 1. A tanítók száma 163. Egyéb polgári iskola volt 32, felső népiskola 6.

Az iskola-látogatás általában javult. 9 megyében a tankötelesek 90%-on felül, 22-ben 80%-on, 14-ben 70%-on felül jártak iskolába; 30%-os csupán egy megye volt. (Szolnok-Doboka).

A tanítási nyelvet illetőleg így álltak az arányok: Tisztán magyar nyelven tanítottak . . . 7024 iskolában
német nyelven „ . . . 1141 „
román nyelven „ . . . 2773 „
tót nyelven „ . . . 1901 „
szerb nyelven „ . . . 259 „
horvát nyelven „ . . . 70 „
ruthén nyelv „ . . . 491 „
vegyes két nyelven „ . . . 1692 „
vegyes hár. nyelven „ . . . 135 „

Ez adatokat az előbbi évekkel összevetve kitűnik, hogy 1877-ben magyar nyelven 43-mal, vegyes két nyelven 429-cel, vegyes három nyelven 45-tel több iskolában tanítottak. A tót nyelvű iskolák 87-el szaporodtak, a más nyelvűek száma fogyott.

Okleveles tanító volt 15,807, nem okleveles 4910; az oklevelesek száma 364-gyel szaporodott. Egy-egy tanítóra átlag 60, egy-egy tanteremre 58 tanuló esett.

Az iskolai felszerelések is jelentékenyen gyarapodtak; faiskola 7708 volt, 791-gyel több, mint a megelőző évben; iskolai könyvtár 2475; a szaporodás 176.

A tanítóképző-intézetek száma összesen 65. (51 férfi, 14 nőtanító száma) melyekben 2853 férfi- és 1138 nő-növendék volt; a szaporodás 612.

Melléklet a „Család és Iskola“ 7-ik számához.

Az ipari szakoktatás meghonosítása és fejlesztése érdekében nevezetes lépés történt. A miniszter egy szakbizottság javaslata alapján tervet készíttetett, mely szerint már a legközelebbi jövőben életbe léptetendők:

1. Az iparos tanulók (inasok) iskolái, melyekben a kis iparosok és a nagy ipar közmunkásai taníttathassanak.
2. Egy központi közép-iskola, mint minta-iskola a nagy ipar elmunkásai s művezetői képzésére.
3. A műegyetemen külön tanszék első sorban a fémvasipar, azután a szövet-és faipar számára, speciális ipartechnikusok, gyárigazgatók, iparalapítók és vállalkozók képzésére.

4. Végre külön tanműhelyekben és különféle módokon fejlesztendő a házi ipar is, (melynek érdekében eddig 6 egyesület működik) melyet a nyugat-európai államok példájára szerves kapcsolatba kell hozni a nagy iparral.

Egyelőre az iparos tanulók iskolái, a közép-iskola és a műegyetemen a fémvasipar tanszéke fognak felállíttatni, s a házi ipar fog különös gondozásban részesülni. A miniszter ezekre nézve a költségvetést is előterjesztette.

A kereskedelmi szakoktatás 24 intézetben folyt, melyek közül 1 keresk. akadémia (21 tanárral és 305 tanulóval), 9 középfokú, 14 alsó fokú kereskedelmi iskola. Ezekben összesen 1114 növendék volt és 129 tanár működött. Az intézetek száma 3-mal szaporodott. Az állam a szakoktatás ez ágára csak 9700 forintot költött.

Megemlítjük még, hogy a kormány 13 olyan könyvet

és térképet tiltott ki az iskolákból, melyeket az alkotmány ellen való törekvés veszélyesekké tett.

Az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap terhére az 1877. év végeig utalványozott özvegyi, illetőleg árvagyámpénzeknek kimutatásából látjuk, hogy 17 özvegy kapott 1588 frtot, és 26 gyámoltott árva 25 frtjával 650 frtot.

Névy László.

Magyarország néptanítóihoz és tantestületeihez.*)

Szeged városát, Tápét, Algyöt és Dorosmát tönkretette, elpusztította a roppant árvíz! A tanítók — mintegy 80 család — e helyekről nagyobbreszt elmenekültek a közelfekvő községekbe, némelyek mindenüket elvesztve, csak életüket birták megmenteni.

Értesültünk, hogy több tanítóttestület lelkes tagjai pénzbeli adományokat gyűjtenek a szerencsétlen ügytársak segélyére. Nyilvánosságra hozzuk tehát — mivel e tárgyban több helyről tájékozó fölvilágosítást is kértek — hogy a főt említett községek szerencsétlenségbe jutott tanító családjai számára küldendő pénzadományokat alulirt veszi át, s ellenőrzés mellett elszámolja. A segélyezést az e célra alakított bizottság fogja teljesíteni s a beérkezett összeget nyilvánosan nyugtázza.

Szegeden, márc. 19. 1879.

Ferenczi János,
belv. ig.-tanító.

*) Kéretnek a hazai lapok ez értesítés szives átvételére.

T Á R C A

Egy iskolai kép.

— Genre. —

(Befejező közlemény.)

Mig a vacsora ideje elérkezett, addig beszélgetünk egyet-mást.

Végre átadhattam magam a várva-várt titok megballgatásának.

— Te, — kezdé Béni bátyám, — bár nem mondtad, tudom, hogy csodálkoztál azon, a mit láttál. Ne szégyeld: Csodálkozott azon más is, — a ki iskolámat abból az időből ismeri, mikor te is itt jártál. — Hja! öcsém, öt év hosszú idő. Öt évvel ezelőtt mint tudod is, az én növendékeim a lehető legpiszkosabban jöttek az iskolába. Tantermünk is olyan volt, hogy akárhány külömb disznóolat lehetett kapni. Én eleget korholtam a gyermekeket, eleget ütöttem is. — de az bizony nem használt, csak ártott. Meguntam a dolgot magam is. Növendékeim 40%-ka folytonosan beteg volt, gyötörte a váltoláz. Én magam is eleget költöttem patikára. — Azonban nem tudtam segíteni a dolgon; hiába volt minden igyekezetem; hiába kérés, könyörgés,

csak annyira sem tudtam menni az egyház előjáróságánál, hogy az iskola szobát lepadlózták volna. Haszontalan „kényességnek“ nevezték e kérelmemet. Még a páter is hiába szólt mellettem. Csak nyomorogtam én tovább is. Egy napon azután — feltettem magamban, hogy „mától kezdve másképen lesz minden.“

És attól a naptól kezdve minden másképen lett. Ha tehát ohajtod, hogy iskoládnál is másképpen legyen minden, szerezz mindenek előtt: **erős akaratot**. Enélkül édes öcsém ne is fogj semmihez; ha az hiányzik: minden erőlködésed haszontalan lesz. Az utadban álló akadályokról vissza verődsz, mind a hullám a szikla oldaláról. Ha nem lett volna erős akaratom édes öcsém: ma is ott lennénk a hól voltunk; s ráadásul — kikapagták volna az emberek — erőlködésemet!

Ha erősen akarsz, hogy iskoládnál mától fogva másképpen menjen minden: **fontold meg a mit cselekedni akarsz**. Ne mosolyogj!

Igaz, hogy ez a tanács nagyon mindennapi, de épen mert ilyen mindennapi: azért hagyják annyi figyelmen kívül; mert ilyen mindennapi, azért cselekesznek annyian minden megfontolás nélkül; — s ha azu-

tán cselekedetük levét később meginni kénytelenek, okozzák a sorsot, az embereket, az Istent: mindent és mindenkit, csupán ők magukban nem keresik a hibát, pedig ott kapnák meg — leghamarább.

Ha megfontoltad a mit tenni akarsz, ha van erős akarated annak keresztül vitelére, akkor légy következetes.

A tanítónál édes öcsém a következetesség elengedhetetlen dolog; annyira, hogy én nem tartom tanítónak azt, a ki nem következetesen jár el dolgaiban. Ezzel másoknak is, — de magának legtöbb kellemetlenséget okoz.

És végezetre édes öcsém légy **tántorithatatlan**. Ha ez a négy fegyvered meg van: annyi mint ha már megnyerted volna a csatát.

Sok keserűség ér munkálkodásod közben, — több mint elismerés, annyi bizonyos; a kik ragaszkodtak eddig hozzád: azok is ferdén néznek rád; de nehogy az munkálkodásodban megtántoritson!.. Ha ez történnék, vesszett ügyed lenne. Az ingadozás, — pusztulást, veszedelmet jelent. A mely épület mesterséges támaszokat kíván: csak veszendő az!

Ezek a titkok édes öcsém!

Bár minden tanító bírná e titkokat. De hát sokan, nagyon sokan vannak olyanok a tanítói pályán, a kik csak kenyeret keresnek! — Jól, rosszul végezik-e kötelességeiket, az előtűk nem határoz: fő dolog, hogy megélhessenek. — Az ilyenek kikacagják munkálkodásodat, de hát, — a konkolyoknak is mosolygószi nű virága van: még is csak a balga gazda örvend annak.

Én édes öcsém, e négy dolgot tartottam szemem előtt, s hiheted nekem, hogy talán újabb négy év se lenne képes elmosni az eredményt a mit elértem. A legelső a mit akartam az volt, hogy növendékeim tiszta ruhában, tisztán jöjjenek az iskolába. És azon emlékezetes naptól kezdve, ha egy gomb hiányzott növendékeim valamelyikének a ruhájáról, csak egyszer jött fel anélkül az iskolába!

Figyelmeztettem szépen, — s ha nem használt, kérésselhetlenül vissza küldöttem! S ha nem jelent meg — másnap apját, anyját minden irgalom nélkül megbüntettetem.

És hidd el, — egyett sem büntettek meg kétszer! — Igaz: átkoztak, zúgolódtak, ha teheték volna mindenképpen megröviditenek: de én is részen állottam!

Ha valamelyik gyermek piszkoson, mosdatlanul jött az iskolába: nem néztem, hogy ki fia? — Kivíttem a kúthoz és megtakarítottam. Ez sem történt egygyel se meg kétszer.

Azonban a dolgozatok tisztaságát is szigoruan követeltem. Nem osztottam jutalmakat, — mert nem volt miből. De megbüntettem a hibást mindig, annyiszor, valahányszor nem tett eleget követelménye-

imnek. S láttad volna mit értem el! A melyik gyermek tudta, hogy honn háborítatlanul nem dolgozhatik: ide jött, kért, hogy a tanteremben dolgozhassék!

Oh édes öcsém, nem vagy te képes felfogni azt az örömet, a mit éreztem akkor, midőn hallottam egyszer-egyszer, hogy a gyermek szüleit intette a tisztaságra!

De ne gondold, hogy csak annyira terjedt ki figyelmem. Láthattad, hogy iskolám most padlózott, tantermemben hőmérő és szellőztető készülék van; — láthattad, hogy egy gyermek sem jön addig a tanterembe, mig eszmáját le nem takarította; láthattad, hogy a „suton“ — a kályha mellett — nincs ott a szűr-halmaz! Ez öcsém mind napról-napra való tevékenységem eredménye.

Említettem, hogy a consistoriumtól hiába kértem pénzt, ha lett volna sem adtak volna, kivált utóbbi időben nem adtak volna, mert gyűlöletes voltam előttük. De nem csüggedtem. Teremtettem pénzt! Ne csodálkozz. Nem csekély fizetésemet áldoztam e célra. Ha jól körültekintettem — kellett, hogy találjak pénzforrást. És találtam.

A tanszereken forduló hasznót tettem az iskola vagyonává.

Százharminc tanítványom van. Ezek mindenike elhasznál évenként 8 drb. pala-vesszőt; kell tehát 1040 drb. Ezt én nagyban vevén 6 frtért kapom meg, a gyermekeknek tíz forintért adom el. Évenként tiszta haszon négy forint. Átlag kell évenként 3000 irka. — Fizetek érte tizenöt forintot s kapok harmincat, Tiszta nyereség tizenöt forint. Kell 400 drb. toll-szár, fizetek érte két forintot s kapok érte négyet. Haszon két forint. Kell 1200 drb. toll. Ára 6 frt; kapok érte tizenkét forintot, haszon 6 frt.

Kell édes öcsém még tankönyv is, a mi fő, minden évben új. Ezen van legtöbb haszon, pedig nem zsarolok, igaz, hogy nem is engedek. A gyermeknek abban az árban adom a könyvet, a mely áron apja a városban megvehetné.

Évenként mint egy tizenöt forint hasznót adnak a tankönyvek.

Szóval mintegy negyven forintom van évenként. Ebből szereztem bé a deszkát a padlóhoz, a hőmérőt, a szellőztető készüléket.

Fogadtam iskola-szolgát is. Nagyobb növendékeim azonban önkényt ajánlkoztak a teendőik elvégzésére. Ezért a tizforintot, mi az iskola-szolga bére lenne, ők kapják évenként irka és más írószerek képiben.

Az iskolai év végén öcsém új padokat csináltatok, mert van 78 forintja most is az iskolának.

S már kilátásom van reá, hogy lesz több is.

A községi előljáróság ugyan is azt határozta, hogy a büntetés pénzeket az iskola javára adják!

Ime öcsém!..

Kitartás, erős akarat ilyeneket is eredményezhet.

Nem dicsekszem. Jőjj el újabb öt év múlva, s mást is fogsz látni!..

A napokban esett tudomásomra, hogy Gr. P. J. a sz. i. iskolának telket vásárolt, iskola épületet emeltetett és az egyik tanító fizetésére 6000 forintról szóló takarékpénztári könyvecskét adott át az iskola széknek.

— Hiszem, hogy ezt mutatta volna meg Béni bátyám az újabb öt év eredménye képen, ha felkereshetném. Nem lehet. Messze dobott a sors!

Csak könnyek ragyognak szememben, midőn a jó öregre gondolok, ki a nagy titokra engemet is megtanított; s a ki hasonló eredményt mégsem tudok felmutatni, mert az én falumban — nem lakik olyan ember, kinek a szive Gr. P. J.-ével megegyeznék!*)

Gajmossy Iván.

IRODALOM.

Világtörténet a legrégebb időktől korunkig. A művelt közönség számára írta Sebestyén Gyula. Weizsmann testvérek kiadása. Egyes füzet ára 30 kr. E folyton értékesebbnek bizonyuló becses műből a 3-ik füzet is megjelent. Az egész füzet Aegyptommal foglalkozik, s 6-kori történetébe könnyű irányban és világos tárgyalással vezeti be az olvasót. E füzet is hoz képeket, térkép részletet és magyarázó rajzokat, melyek közül különösen a Horus templomának romjait ábrázolóik igen szép kivitelűek. Az 50—60 füzetre tervezett műből minden hónapban 2 füzet fog megjelenni.

„Magyar Lexikon“ szerkeszti Somogyi Ede, kiadja Rautman Frigyes. Egyes füzet ára 30 kr., s minden füzet külön is kapható. A művelt közönség előtt ezen esmeretes hézagpótló vállalatnak 23. és 24. füzete is megjelent s „Beatrix“ szóig terjed. Mellékletei: Az európai pénznemek 2-ik táblája, s néhány nevezetesebb idegen tyukfaj.

Csakugyan Rautmann tevékeny kiadónknál megindult egy térkép-vállalat is, melyből a mutatvány szám hozzánk is beküldtetett. Czime: „A magyar szt. korona tartományainak megyei térképei.“ E vállalat hazánk 79 megyéje szerint 79 térképből fog állani, s az egyes lapok ára részint 20, részint 30 kr lesz. Ez ár, a különben nem valami briliáns lithographiai kivitel mellett is, szerfelett méltányos. A művet egy miniszteri körlevél is ajánlja a törvényhatóságoknak, s tagadhatlan, hogy egy ily vállalat jó szolgálatot fog tenni első sorban a közigazgatás közegeinél, Nem tudjuk, ha valyon az egyes térképek külön-külön is kaphatók lesznek-e, mert ez esetben kívánatos lenne, ha minden iskola a maga- és a szomszédos megyék térképeit megszerezne. A kivittl illetőleg pedig annyit megjegyzünk, hogy helyesebbnek tartanók, ha minden megye képenél a szomszédos megyék körrajzából az összefüggés jelzéséért annyit kitüntetnének, mennyit az illető térkép ráházata megenged,

VEGYESEK.

— Segítsünk szegedi pályatársainkon!
A lesújtó, a megrendítő fájdalom érzésével vet-

*) De Béni bácsi megmutatta, hogy mit tehet egy lelkes tanító a maga emberségéből is. S bizonyára, ha Magyarország néptanítóinak csak 10%-a határozna el magát az itt felmutatott ssép példa követésére: hamarabb eljöne hozzánk is a „népnevelés országá“. — Ajánljuk e sorok megfontolását azoknak, a kiket illet.

Szerk.

tük mindnyájan a katasztrófának hírét, mely Szegedet, e legmagyarabb várost március 11-ről 12-re viradólág sújtotta. Midőn e lesújtó hir fájó érzése átnyilallott nem csak e hazán, de az egész Európán, sőt azon túl is: nem lehetünk tétlen nézői a romoknak, érzéketlen hallgatói a szerencsétlenek jajjainak mi tanítók. — Pályatársaink! midőn önök e sorokat kapni fogják, hisszük, hogy mindnyájok már benyújtotta filléreit a szerencsétlenek nyomorának enyhítésére. Az emberi és hazafi kötelesség lerovásával azonban nekünk nem szabad megállapodnunk; nekünk szerencsétlenül járt pályatársainkkal szemben is van kötelességünk. Több mint 80 szerencsétlen tanító családja esd támogatásunkért a megpróbáltatások e nehéz napjaiban. Szeretetünk tettekben való kimutatására soha nagyobb szüktség nem volt, mint most. Értsük meg, érezzük át a megnehezült idők intését: adjunk, mit adhatunk, — gyűjtsünk a hol és kiktől csak gyűjthetünk a tiszavidéki árvizkárosult tanítótársaink felsegélésére!

— Központi választmányunk, mint illetékes helyről értesültünk, közelebbről tartandó ülésében tárgyalni fogja árvizkárosult tanító társaink ügyét. Meg vagyunk győződve, hogy a kolozsmegyei tanító-testület derék tagjai tudni fogják ez ügyben is kötelességüket.

— Az állami tanító-képezde, az ev. ref. főtanoda és az unit. főtanoda ének és zenekara a szegedi vízkárosultak javára hangverseny-t fog rendezni.

— A közoktatásügyi miniszterium 1879. évi költségvetése az országgyűlés által már jóvá hagyatván, közöljük abból a következő adatokat: Tanítóképzők, elemifelsőbb nép- és polgári iskolák címén összesen fel van véve 3.109,978 frt, míg 1878-ban a felvett összeg 3.092,629, frt volt. A népnevelési tanfelügyőkre 175,000 frt van előirányozva; az emelkedés 15,000 frt. Van összesen 74 tanfelügyelő, kik közül 59 fő- és 15 segéd-tanfelügyelő. — A budapesti egyetlen felső leányiskola költsége 39,870 frt, míg pl. összes középiskolai rangú szakiskoláinkra 21,625 frt. van előirányozva!., A középiskolák költségvetése tesz összesen 585,095 frtot, míg 1878-ban 583,245 frt. volt. Itt is van azonban sok furcsa tétel; többek közt „a középtanodák közös költségei“ címen az időnként előforduló helyettesítésekre, előre nem látható ötödéves potlékokra, jutalmazásokra és segélyezésekre. az elméleti és gyakorlati oktatás szüksegeire összesen 6000 mond: hatezer frt. felvéve, addig „utazási ösztöndíjak felsőbb és középtanodai tanárok és tanárjelöltek számára“ címen évek óta egy 20,000 frtos tétel szerepel. Ha a miniszterium — írja a Tanáregyl. közl. — jönnek látná jelentésében kimutatást adni arról is, kik részesültek és részesülnek ily ösztöndíjakban, s minő eredménye volt a költekezésnek, ha maga be nem látná, akadnának emberek, a kik megmutatnák, hogy sok pénzt jobb helyre lehetett volna tenni, mint egyik másik pártfogott egyén kéjtuztatására.“

— Az országos középtanodai tanáregylet ez évi közgyűlését Debreczenben fogja megtartani.

— Az iskolai takarékpénztárak kérdésének nevelé-

si szempontból való tanulmányozása céljából a III. egyetemes tanitógyűlés végrehajtó bizottsága a hazánkban ezen ügyben szerzett tapasztalatok gyűjtését tartván első sorban kívánatosnak, azon bizalomteljes kérrsel fordul a t. c. tanító urakhoz, sziveskedjenek az isolai takarékpénztárak körül szerzett tapasztalataikat és netáni észrevételeiket az alább felsorolt kérdésekre adandó válasz által vele közölni, illetőleg becses válaszukat lehetőleg 1879 június 30-ig alulírt bizottsági jegyzőhöz (Károlyi György ntezai népiskola épületébe) beküldeni. 1. Mi az iskola neve és minősége? 2. Hány tanítvány látogatja és mennyi volt azok száma az utolsó 3 évben? 3. Ezek közül mennyi a takarékpénztárba betevők száma osztályonként? 4. Mennyi pénz takarított meg az utolsó 3 évben osztályonként? 5. Vesznek-e részt a megtakarításban szegény tanulók is? Gyakoroltatik-e jótékonyosság a megtakarított pénzzel? 7. Alkalmasnak bizonyul-e ezen intézmény a takarékoság megkedvelésére? 8. Tapasztaltatott-e, hogy a gyermekek a takarékpénztár behozatala folytán valamely meg nem engedett módon szereztek maguknak pénzt? 9. Szolgáltattott-e okot a takarékpénztár a gyermekek közt surlódásra, irigységre, hazudozásra, a fegyelem lázítására, vagy erkölcsileg hátrányos egyéb tulajdonságok elsajátítására? 10. Tapasztaltatott-e, hogy a gyermekek ezen intézmény következtében valamely rossz szokásukról, p. nyalánkoskodásról, meggondolatlan cselekvésről, stb. leszoktak? 11. Volt-e eset arra, hogy ezen intézmény miatt a szülők részéről a tanító iránt bizalmatlanság támadt? 12. Ki által kezeltetik az isk. takarékpénztár és ki ellenőrzi a kezelést? 13. Mily nagy a betétek minimuma? 14. Mily időközökben eszközöltetik a betét? Hetenkint-e vagy naponként? Oktatás előtt-e vagy után? 15. Miképen számoltatik el a betét? Egyenkint-e vagy összesen! 16. Miképen történik a betétek kivitele és a kamatok elszámolása? 17. Felhasználták-e a szülők is az isk. takarékpénztárt a maguk részéről való megtakarításra? 18. Minő viszonyban áll az isk. takarékpénztár a rokonintézményekkel? Azon tudatban, hogy hazai nevelésügyünk a tanfériak és ügybarátok jóakaró támogatására és közreműködésére mindenkor számíthat, kérjük az adatokat. A III. egyet. tanitógyűlés végrehajtó-bizottsága nevében. Budapest, 1878. december 30-án. János Imre, bizottsági jegyző. Lederer A. bizottsági elnök.

— A helybeli tanító-képezde szokásos évi önképzőkori ünnepélyét f. évi március 16-án tartotta meg a gyakorló iskola helyiségében. A zene-, ének-, szavallat és felolvasásból álló gazdag műsorozat végig hallgatására a közönség nem csak hogy zsufozásig megtöltötte a termet, hanem az érdeklődék legalább is kétharmadának hely nem léte miatt vissza kellett fordulnia. Magunk is csak az előszobából hallgathattuk meg a program néhány pontját, de ennyiből is lelkünk őszinte örömevel győződünk meg ez alkalommal is, hogy a kolozsvári tanítóképezde növendékeit fontos hivatásuknak teljes tudatával bíró derék ifjúság képezzi. Legyen az a munkássági szellem, melynek ez alkalommal is oly meggyőző jelét adák, soha ki nem alvó —, s a derék vezetőket éltesse a gondviselés sokáig, hogy nevelhessenek hivatott munkásokat a magyar népnevelés ügyének!

— Meghajlunk a budai tanító-képezde előtt! A „Néptanító Lapja“ közlebbi számában a lap t. szerkesztője Gyertyánfi I. ur, adakozásra és gyűjtésre szólítván fel a néptanítókat, közli a vezetése alatt álló budai képezde tanárainak és növendékeinek adakozását az árvizkárosultak javára. Ez adakozásban az ifjúság nemes szívének, fennkölt

gondolkodásának oly szép jelét adta, hogy buzdítás és példaadás czéljából készséggel hozzuk e helyt is azt olvasóink tudomására. Köztudatu ugyanis, hogy a tanító-képezdek növendékei legnagyobb részben annyira szegénysorsuak, hogy a népoktatási törvény 91. § értelmében nyújtott ingyenes ellátás (köztartás) nélkül tanulmányaikat sem folytathatnak. Ilyenek lévén a budai tanító-képezde növendékei is, készpénzt nem adhattak; am de a jó szív leleményes — s az ifjak elhatározták, hogy koplalás által fogják összeszerezni a szegedieknek adandó segélyt. Felajánlották az intézetből nyerendő köztartásuk egy részét oly módon, hogy bizonyos számú ebédjükéről vagy vacsorájukról lemondván, ennek pénzértéke az intézet pénztárából az árvizkárosultak javára fordítottassék. Egy ebéd vagy vacsora ott, ez idők szerint, átlag 25 krba kerül s így a ki p. o. négy napi ebédjét vagy vacsoráját feláldozá, képes volt egy egész forintot adni az árvizkárosultaknak. Megható, a mint a jó fiuk névsorát látjuk: 4 ebéd 1 frt, 8 vacsora 2 frt, 10 ebéd 2 frt 50 kr. stb; számosan félhónapi vacsorájukról mondtak le, hogy 3 frt 75 krt adhassanak. És ily módon ez az egyetlen intézet kétszáz tizenkét frt és 9 krt gyűjtött össze. Kell-e ide még valamit hozzátennünk? Éljenek a nemeslelkű fiuk és éljen az a derék tanári kar, melynek vezetése alatt ilyen ifjak nevednek!

* * *

— Nyilvános nyugtatványok (Folytatás) a „Család és Iskola“ 1878-ki folyamára fizettek:

a) 1878. egész évre 3 frtjával.

301. Községi iskola Sepsiszt.-György. 302. Pálfi János tan. Málom. 303. Berce Gyula tan. Mocs à 2 frt hátralék összege.

b) 1878. II. félévre 1 frt 50 krjával.

304. Bihari István tan. K. Szt.-Király. 305. Józsa Mihály tan. Brassó.

c) 1879. egész évre 3 frttal.

103. Győrvidéki tanító-egylet Győr. 103. Községi iskola Ujpest. 104. Községi iskola Aisó Porumbák. 105. Tanítóegylet Nagy-Szombat. 106. Községi iskola Bikszád. 107. Községi iskolá Előpatak. 108. Felső népiskola Maros-Lúdas. 109. Elemi iskola Maros-Lúdas. 110. Graf Jakab ev. ref. tanár Kolozsvárt. 111. Tiszt. Tamás Marczel minorita áldozár Kolozsvárt.

d) 1879. I. félévre 1 frt 50 krjával.

112. Benedek József ev. ref. tan. Kolozsvárt. 113. Bőjtha Mátó róm. kath. kántor Kolozsvárt. 114. Dézsi László ev. ref. tan. Kolozsvárt. 115. Esztegár Tivadar róm. kath. tan. Kolozsvárt. 116. Gazy József áll. tanító-képezd. gyakorló isk. tan. Kolozsvárt. 117. Geréb Márton ev. ref. gymn. tanár Kolozsvárt. 118. Fazakas József áll. képezd. tanár Kolozsvárt. 119. Keresztelyi Lajos tanárjelölt Kolozsvárt. 120. Nagy János tudom. egyetemi tanács jegyző Kolozsvárt. 121. Olasz Károly városi tanácsos Kolozsvárt. 122. Szentgyörgyi Lajos ev. ref. tanító Kolozsvárt. 123. Szigethi Katalin róm. kath. tanítónő Kolozsvárt. 124. Séra Lidia árvaházi tanítónő Kolozsvárt. 125. Sárdi István képezdei tanár Kolozsvárt. 126. Vadas Zsuzsanna ev. ref. tanítónő Kolozsvárt. 127. Turcsányi Gyula ev. luther. lelkész Kolozsvárt. 128. Dr. Bartók István polg. isk. tanár Kolozsvárt. 129. Népnevelők pesti egylete Budapest. 130. Debreczeni József ev. ref. főgymn. tanár Kolozsvárt. 131. Pataki Ferencz fröbel-intézeti tan. Kolozsvárt. 132. Löw Leontin fröbel-intézeti tanítónő Kolozsvárt. 133. A Fröbel-intézeti önképzőkör Kolozsvárt. 134. Fülöp Géza ev. ref. lelkész Szászváros.